

sjon om hvilket innhold god regnskapsskikk bør gis av standardsetter. Forhåpentligvis kan denne artikkelen bidra til oppmerksomhet rundt aktuelle betraktninger som må gjøres ved valg mellom GRS- og IFRS-sporet.

Harald Brandsås og undertegnede oppsummerte i 2010 utviklingen av god regnskapsskikk i artikkelen «God regnskapsskikk i 25 år – fra «skatteregnskap» til IFRS» (Praktisk økonomi & finans, nr. 3). Våre oppsummerende betraktninger fra den gang er like aktuelle i dag:

«Det er en rekke forhold som må vurderes når dette veivalget skal gjøres. Det mest sentrale er brukernes informasjonsbehov og om det best ivaretas av god regnskapsskikk eller IFRS SME. Andre viktige elementer omfatter kostnaden for regnskapsprodusentene, betydningen for undervisningssektoren, erfaringene med anvendelsen av IFRS SME i andre land, og rammevilkårene for fortsatt utvikling av god regnskapsskikk i Norge. Det er ulike syn på hva som representerer det mest formålstjenlige veivalget. Det som imidlertid er sikkert, er at norsk regn-

skapspraksis i fremtiden vil bli sterkt influert av IFRS, og det sentrale spørsmålet er således om IFRS-harmonisering best kan skje gjennom selvstendig utvikling av god regnskapsskikk eller om det vil være mer hensiktsmessig å erstatte gjeldende god regnskapsskikk med IFRS/IFRS SME, og å gjøre norske unntak for særlige grupper av foretak.

Fortsettelsen blir spennende.»

Sanksjonsregelverket

Sanksjonsrisiko for regnskapsførere og revisor

Advokat
Erling Grimstad
Advokatfirmaet
Erling Grimstad

Advokatfullmektig
Ingvild Helene Fredriksen
Advokatfirmaet
Erling Grimstad

Bruken av internasjonale sanksjoner er et særlig aktuelt tema etter opptrappingen av sanksjoner mot Russland og Hviterusland (Belarus) som følge av invasjonen i Ukraina. I denne artikkelen gis en innføring i sanksjonsrisikoen for regnskapsførerforetak og revisjonsforetak.

Sanksjoner og restriktive tiltak

I Norge skiller vi i hovedsak mellom vedtak fra [FN \(sanksjoner\) og EU \(restriktive tiltak\)](#).¹ Hvem som vedtar internasjonale sanksjoner, har blant annet betydning for hvordan sanksjonene håndheves og hva som blir konsekvensen av eventuelle sanksjonsbrudd. Multilaterale sanksjoner er sanksjoner som vedtas av internasjonale, mellomstatlige organisasjoner eller som det er bred internasjonal enighet om, eksempelvis FN og EU. Unilaterale sanksjoner er sanksjoner som enkelte stater vedtar

på egen hånd som et utenrikspolitisk virkemiddel. Norge har ikke tradisjon for å innføre [unilaterale sanksjoner](#).²

Internasjonale sanksjoner gjennomføres i Norge ved forskrift som har hjemmel i [sanksjonsloven](#).³ Både norske foretak og fysiske personer er forpliktet til å etterleve sanksjonene som er gjennomført av Norge.

Sanksjonsloven

Finanstilsynet forventer at alle rapporteringspliktige foretak og andre foretak under deres tilsyn påser at de har gode rutiner og systemer for å kunne etterleve [regelverket](#).⁴

Ulike former for sanksjoner

Det skiller mellom *diplomatiske* og *økonomiske* sanksjoner. Diplomatiske sanksjoner går ut på å bryte diplomatiske forbindelser. Økonomiske sanksjoner går ut på å ramme økonomiske interesser. Eksempler på økonomiske

1 Se Finanstilsynets frysveileder punkt 1.2. Jf. finansstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2018/oppdatert-veileder-om-frysbestemmelsene/

2 Se Finanstilsynets frysveileder punkt 1.2. Jf. finansstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2018/oppdatert-veileder-om-frysbestemmelsene/

3 Lov 16. april 2021 nr. 18 Sanksjonsloven.

4 finansstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2022/sanksjoner-mot-russland-innfort-i-norsk-rett/

sanksjoner er eksportforbud, importforbud, reiserestriksjoner, forbud mot å tilgjengeliggjøre midler eller påbud om frys av midler på bankkonti eller midler tilhørende bestemte personer, grupper eller enheter.

Sanksjoner kan være *landbaserte* eller *listebaserte*. Landbaserte sanksjoner er sanksjoner rettet mot et land og dets innbyggere. Listebaserte sanksjoner er mer målrettet og rettes mot bestemte personer, grupper, enheter, sektorer eller avgrensede områder i et land.

Det skilles videre mellom *generelle* og *målrettede* sanksjoner. Generelle sanksjoner er sanksjoner som er nær altomfattende ved at de typisk forbyr all handel, aktivitet og transaksjoner med et land, landets institusjoner og dets innbyggere. Målrettede sanksjoner er sanksjoner som er mer avgrenset enn altomfattende restriksjoner, eksempelvis ved at de retter seg mot en gruppe eller mot personer.

Det skilles også mellom *primære* og *sekundære* sanksjoner. Primære sanksjoner er økonomiske restriksjoner som krever etterlevelse fra personer og enheter som befinner seg innenfor den utstedende stats jurisdiksjon. Sekundære sanksjoner er sanksjoner med formål om å gjelde andre (tredjeparter) utenfor den utstedende stats jurisdiksjon.

[De nye sanksjonene](#) mot Russland og Hviterussland (Belarus) etter invasjonen i Ukraina, retter seg først og fremst mot olje & gass, finansielle restriksjoner mot russiske finansinstitusjoner og reiserestriksjoner mot russiske borgere med tilknytning til Vladimir Putin.⁵

[De utvidede sanksjonene](#) som ble vedtatt 29. april 2022 omfatter blant annet nye varer som er underlagt eksportkontroll eller eksportrestriksjoner, importrestriksjoner på kull fra Russland og forbud mot import av andre varer som utgjør en viktig inntektskilde for Russland, forbud mot å tildele eller forlenge offentlige kontrakter med fysiske og juridiske personer fra Russland, forbud mot å motta innskudd fra russiske personer og forbud

Utenriksdepartementet har utarbeidet en nettbasert veileder for næringslivet om sanksjoner som svar på Russlands militære aggresjon mot Ukraina.

knyttet til trustere som begunstiger russiske fysiske og juridiske personer.⁶

Brudd på sanksjonsregelverket ved uaktksomhet

Overtredelse av sanksjonsregelverket er straffbart etter sanksjonsloven § 4. Både foretak og enkeltpersoner kan straffes med bøter. Fysiske personer kan i tillegg straffes med fengsel. Både forsettlig og uaktksom overtredelse er straffbart. Ved en eventuell aktsomhetsvurdering vil det bli vurdert hvilke tiltak foretaket har iverksatt for å forebygge og redusere sanksjonseksposering.

For at foretaket skal kunne beskytte seg mot sanksjonsbrudd, må sanksjonsrisikoen vurderes. Det må også iverksettes tiltak som står i forhold til risikoen. Det kan være nødvendig å iverksette tiltak som for eksempel ajourføring av foretakets rutiner for å unngå brudd på sanksjonsregelverket. Rutinene bør gi ansatte i foretaket god veiledning blant annet om hvordan foretaket skal identifisere sanksjonsbrudd, hvem som skal informeres om aktuelle sanksjonsbrudd, og hvilke tiltak som umiddelbart skal iverksettes.

Finanstilsynet forventer at norske finansforetak har egne prosedyrer og retningslinjer for å sikre seg at det til enhver tid gjeldende sanksjons-

tiltaksregimet etterleves.⁷ Dersom foretaket mangler slike for å redusere risiko og iverksette løpende tiltak, vil slike mangler kunne kvalifisere som uaktksomhet. Andre tiltak som må gjøres for å redusere risikoen for sanksjonsbrudd, bør forankres i de funnene som gjøres under risikovurderingen i foretaket.

Vurdering av risikoen for sanksjonsbrudd for revisjonsforetak og regnskapsførerforetak

Etterlevelse av sanksjonsregelverket forutsetter at ansatte i foretaket forstår hvilken sanksjonsrisiko foretaket er utsatt for. Uten en skriftlig risikovurdering av risikoen for sanksjonsbrudd, er det vanskelig å identifisere og evaluere risikoen eller konkludere med hvilken risiko foretaket er eksponert for. En grundig risikovurdering vil sannsynligvis gjøre foretaket i stand til å identifisere relevante tiltak som kan redusere risikoeksposeringen.

Foretaket bør først og fremst identifisere sanksjonsrisikoen basert på den virksomheten foretaket driver. Ansattes kompetanse til å forstå og oppfatte sanksjonsrisiko kan ha betydning for å evaluere risikoen. Det samme gjelder eventuelle systemer og prosesser som benyttes for å identifisere fysiske perso-

5 regjeringen.no/no/aktuelt/sanksjoner/id2904511/

6 regjeringen.no/no/aktuelt/nye-sanksjoner-mot-russland-innfort-i-norsk-rett/id2910809/

7 Se Finanstilsynets oppdaterte frysvileder. Jf. finansstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2018/oppdatert-veileder-om-frysbestemmelsene

ner som handler på vegne av kunden og kundens reelle rettighetshavere. Dersom foretaket gjør søk i sanksjonslister, er det avgjørende at ansatte forstår viktigheten av å registrere korrekte navn og eventuelle alias-navn på fysiske personer som skal screenes mot sanksjonslister. Feil i registreringen av data vil som kjent føre til manglende treff på sanksjonslister.

De ansatte bør også forstå hvilken sanksjonsrisiko som er forbundet med kundenes (klientenes) virksomhet. Omfanget av hvilke tiltak som skal gjøres av foretaket for å håndtere sanksjonsrisikoen, er avhengig av risikoen ved den virksomheten klienten driver. Foretaket må derfor ha kunnskap om hvilke sanksjoner og restriktive tiltak som er relevante og eksempelvis vite hvilke bestemmelser og begrensninger som gjelder for eksport og import av varer og tjenester, ikke bare til og fra Russland, men også til eller fra [de øvrige landene](#) som det er innført restriksjoner for.⁸

Både regnskapsfører og revisor har unik innsikt i klientens transaksjoner og kundeforhold til å kunne bedømme

klientens sanksjonsrisiko. Klientens sanksjonsrisiko er blant annet knyttet til den bransjen klienten opererer i, det geografiske området klienten opererer i, hvilke produkter eller tjenester klienten tilbyr, og hvilke nøkkelprodusenter, sentrale leverandører, agenter, andre mellommenn og andre viktige samarbeidspartnere klienten benytter seg av. Klientens eventuelt manglende oppmerksomhet om sanksjonsrisikoen kan gi revisor eller regnskapsfører nyttige indikasjoner på hvilken sanksjonsrisiko som er knyttet til klienten.

De ulike tjenestene revisor og regnskapsfører utfører for klientene, har også betydning for bedømmelsen av sanksjonsrisikoen.

Kjennskapen til klienten og dennes virksomhet er helt nødvendig for å forstå sanksjonsrisikoen. Kunnskap om kundenes reelle eiere inngår allerede i de kundetiltakene som skal utføres etter hvitvaskingsloven. Det er ikke uvanlig at sanksjonerte personer og foretak skjuler seg i kompliserte selskapsstrukturer eller ved bruk av mellommenn/stråmenn som skal dekke over hvem som reelt sett kontrollerer foretaket. Flere av personene og foretakene fra Russland som har vært sanksjonert etter

Russlands annektering av Krim i 2014, er kjent for å benytte ulike teknikker for å skjule egen eierposisjon i foretak. Det er blant annet eksempler på at sanksjonerte personer har benyttet selskap i skatteparadis og skjult seg bak tilretteleggere som eksempelvis advokater, revisorer og regnskapsførere. Avsløringer fra ICIJ (the International Consortium of Investigative Journalists), Paradise Paper, Panama Papers og andre kjente lekkasjer, inneholder en rekke eksempler på hvordan profesjonelle tilretteleggere har bistått sanksjonerte personer med å skjule seg for myndighetene og andre.

Revisor og regnskapsfører må ha god kunnskap om organisasjonsform, selskapsstruktur og hvem som eier eller kontrollerer klientens virksomhet i og utenfor landet for å kunne bedømme sanksjonsrisikoen.

Plikten til å informere myndighetene

Utenriksdepartementet har utarbeidet en [nettbasert veileder](#) for næringslivet om sanksjoner som svar på Russlands militære aggresjon mot Ukraina, sist oppdatert 11. mai 2022.⁹

Den oppdaterte veiledningen om frysbestemmelsene fra Utenriksdepartementet og Finanstilsynet av 17. april 2018 inneholder krav til minimumsstandard for screening av egen kunde-database mot sanksjonslistene, plikten til å fryse midler og plikten til å underrette myndighetene. Frysveilederen inneholder beskrivelse av når rapporteringsplikten inntreffer og i hvilke situasjoner de ulike myndighetsorganene skal orienteres.

8 sanctionsmap.eu/#/main

Løsning på kryssord side 29

				FJERN- SYN	DOK- TOREN	↳ L	KJØRE- TØY KLIST- RES	↳ B	HEN- STAND AGIO	↳ K	U	R						
	T	BIBELSK YPPERSE PREST	E	L	I	HØVED- STAD	R	KJ. TEGN HELIUM	S									
V	↳	G	I	L	R	E	H	↳										
ROPER- TALL V DRIKK	F	E	M	EUROPE- ISK ELV FISK- EN	O	D	E	R										
KJØKK- ENRED- SKAP	↳	B	O	K	S	Å	P	N	E	R	AKSISE FJERN BULDER	S	K	A	T	T	↑	
FINSK KON- MUNE	L	O	P	P	I	BILIKJ. TEGN UNGARN	I	O	ROPER- TALL 1000	R	RØR- DYSE	T	U	T				
LOGA- RITME	↳	R	E	ARBEIDS- PLASS STØL	H	J	E	M	E	K	AN- NODE	B	↳	E				
↳	P	O	T	E	N	S	REISE	U	FLIRE	LAND- BRUKS- ARBEID	LADET ATON	I	O	N	NETT- PARK- EOS- PLASS	D		
LEV- ERE REPLI- SERER	↳	G	I	DATA- MINNE	H	↳	E	T	S	L	O	V	E	N	MUSIKK- TEGN	F	↑	
B	↳	MEST- ER- SKAP	R	ROPER- TALL M RYPDE	T	J	S	E	N	BIBELDOL (FORK) FROKST VANN	N	T	POPUL- LÆRT TONE OG NOTE	I	N			
E	↳	S	V	A	R	E	R	KJ. TEGN FOSFOR	KVAD- RATROT AV 81	N	I	KOPP- UNE I BELGIA	O	L	N	E	↳	

Kryssordforfatter: Rolf Bangseid

9 regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/Eksportkontroll/sanksjoner-og-tiltak1/sanksjoner_aggresjon/id2905102/?expand=factbox2905107